

REDD og norsk klimakolonialisme i Tanzania

Tor A. Benjaminsen¹ & Hanne Svarstad²

¹Norges miljø- og biovitenskapelige universitet; ²OsloMet – storbyuniversitetet

Sammendrag

Finansiering av internasjonalt skogvern som klimatiltak (REDD) har det siste tiåret spilt en viktig rolle i Norges internasjonale profilering. Dette er et tiltak det i Norge har vært tverrpolitisk enighet om, og som frivillige organisasjoner, media og forskere har støttet, i kontrast til en betydelig internasjonal kritikk. REDD passer godt til idéen om «internasjonal kostnadseffektivitet», som har utgjort det klimapolitiske hovedprinsippet for norske regjeringer siden slutten av 1980-tallet. I Tanzania finansierte Norge ni pilotprosjekter innen REDD i 3–5 år fra 2010. Under og etter prosjektperioden har vi fulgt et av disse prosjektene som har blitt fremhevet av norske myndigheter som spesielt vellykket. Det var særlig prosjektets jordbrukskomponent, som skulle kompensere for tapt tilgang til skog, som stadig har blitt presentert som en suksess. Vi viser at prosjektet i stedet har medført omfattende negative konsekvenser for folk i landsbyene rundt den vernede skogen. Slik er dette et eksempel på at et rikt land i det globale Nord bruker sin økonomiske makt til å innføre skogvern som klimatiltak i Sør som ekskluderer folk som har brukt skogen i generasjoner. På den ene siden tjener Norge på dette vernet, først i form av internasjonal profilering, dernest finansielt dersom skogvern skulle bli en del av et internasjonalt karbonmarked slik Norge har ivret for. Samtidig skyves kostnadene over på folk lokalt, og vi ser derfor dette prosjektet og den norske REDD-satsingen i Tanzania som en form for klimakolonialisme.

Innledning

President Barack Obama og andre har uttalt at Norge «bokser over sin vektklasse» i internasjonal politikk¹. Befolkningsmessig er vi miniputter, men som et av verdens rikeste land har vi likevel en viss økonomisk slagkraft². Dette er blitt brukt til å bygge bildet av Norge som en moralsk og humanitær stormakt hvor bistand har spilt en sentral rolle (Tvedt 2002).

Finansiering av klima- og miljøtiltak har lenge vært viktig i denne bistanden. Helt siden forberedelsene til den internasjonale konferansen om miljø og utvikling i Rio de Janeiro i 1992, har Norge ønsket å være et foregangsland innen FNs klimaforhandlinger (Lahn & Rowe 2015). Dette har resultert i at Norge utmerker seg som den største givernasjon til selve forhandlingene. Videre har norske regjeringer lenge vært en internasjonal pådriver for å bruke skogvern som klimatiltak, og Norge hadde ved utgangen av 2015 bidratt med 88% av finansieringen til FNs REDD-program³ (UN-REDD 2015).

REDD skal redusere avskoging og dermed bidra til reduksjon av CO₂-utslipp. Programmet ble etablert som et klimatiltak under klimakonferansen på Bali i 2007. I tillegg finansierer Norge også egne prosjekter under sitt internasjonale klima- og skoginitiativ (NICFI)⁴, som er et norsk REDD-program. Dette har kostet 2-3 milliarder NOK per år siden 2008. NICFI ble initiert av Stoltenberg-regjeringen og er blitt drevet videre av Solberg-regjeringen. Ulike norske regjeringer har altså jobbet for å opprettholde bildet av Norge som en stormakt innen internasjonal politikk for klima- og skogtiltak. Dette arbeidet har gitt Norge anerkjennelse i FN-systemet, noe som er reflektert i invitasjoner til å lede ulike komiteer, møter og organisasjoner innen FN⁵. Etableringen av et bilde av Norge som et grønt foregangsland i internasjonal politikk ser med andre ord ut til å være vellykket.

Det finnes ulike tall på hvor stor andel av klimautslippene som den globale avskogingen utgjør. I følge UN-REDD (2017) er denne andelen på 17%, mens forskning fra 2013 konkluderte med at den utgjør rundt 10% av samlede CO₂-utslipp samt at andelen er synkende, fordi utslippene øker, mens avskogingen avtar⁶.

¹Dette uttalte Barack Obama da han besøkte Norge for å motta Nobels fredspris i 2009.

²Målt i størrelse på BNP er Norge nummer 23 i verden (de Carvalho og Neumann 2015).

³REDD står for Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation (<http://www.un-redd.org/aboutredd>), og det omfatter tiltak i utviklingsland. Etter hvert har det gjerne blitt tilføyd et plusstegn (REDD+) for å markere at andre målsettinger er lagt til, så som naturvern, bærekraftig skogforvaltning eller karbonlagring i skog. Det er imidlertid uklart hvilke av mulige tilleggs-målsettinger som i hvert tilfelle er lagt til. Vi foretrekker å bruke REDD uten et pluss, da dette angir en felles kjerne for de ulike variantene.

⁴NICFI er forkortelse for Norway's International Climate and Forest Initiative.

⁵Eksempler er Gro H. Brundtland som leder av Kommisjonen for miljø og utvikling på 1980-tallet, Jens Stoltenberg som etter klimakonferansen i København i 2009 ble leder av «High-Level Advisory Group on Climate Finance», og Erik Solheim som fra 2016 er ny direktør for FNs miljøprogram (UNEP).

⁶Dette tallet er et resultat av et samarbeid mellom to ledende forskergrupper på skogovervåking – Winrock International og Woods Hole Research Center – se http://www.ucsusa.org/global_warming/solutions/stop-deforestation/deforestation-global-warming-carbon-emissions.html#.V6CMXWVPJVo.

I denne artikkelen vender vi blikket mot Tanzania og mot et eksempel på det vi vil kalle norsk klimakolonialisme. Det dreier seg om norsk finansiering av skogvern som har alvorlige negative konsekvenser for landsbyfolk som har brukt skogen i generasjoner. Vi tar et dypdykk ned i det norske klima- og skoginitiativet NICFI gjennom en nærstudie av ett av ni pilotprosjekter som er finansiert av den norske ambassaden i Dar es Salaam. Dette prosjektet er blitt fremstilt både av ambassaden og den frivillige organisasjonen som har implementert prosjektet som en stor suksess og som det mest vellykkede blant disse pilotprosjektene. Fra 2011 til 2017 har vi besøkt prosjektområdet til sammen åtte ganger. Vi har intervjuet landsbyboere, lokale ledere og prosjektansatte. Dessuten har vi gjentatte ganger intervjuet bistandsaktører og prosjektansvarlige i Dar es Salaam og Arusha. Denne artikkelen er basert på i alt ca. 21 ukesverk med datainnsamling i Tanzania (henholdsvis tre og 18 uker for hver av medforfatterne). I tillegg har vi analysert alle tilgjengelige dokumenter om prosjektet.

I artikkelen diskuterer vi først fremveksten av det norske klima- og skoginitiativet og den store enigheten som finnes om dette som klimatiltak i den norske offentligheten. Dernest presenterer vi det nevnte REDD-prosjektet i Tanzania og hvordan det har ført til at lokalbefolkningen har mistet tilgang til ressursene i skogen uten en reell kompensasjon av tapet. Siden kostnadene av skogvernet i dette eksempelet skyves over på lokalbefolkning, og gitt at den norske REDD-satsingen er en konsekvens av hovedprinsippet i norsk klimapolitikk om «internasjonal kostnadseffektivitet», kan man spørre seg hvem REDD-prosjektet i Kondoia er kostnadseffektivt for. Mens de lokale kostnadene av dette og andre REDD-prosjekter er lite kjente og derfor forblir skjulte, fortsetter Norges klima- og skoginitiativ å få mye positiv omtale i FN-fora og i norske og internasjonale medier ved at Norge er den desidert største bidragsyteren til REDD. De mange milliardene som er bevilget til REDD av norske regjeringer, har i stor grad formet den offentlige fortellingen om det norske klima- og skoginitiativet, spesielt i Norge.

'Kolonialisme' forstås vanligvis som en utvidelse av et lands suverenitet over territorier utenfor landets egne grenser ved etablering av en koloni, mens 'nykolonialisme' innebærer at en stat utnytter ressurser i en annen stat uten å overta direkte territoriell kontroll over arealer i denne staten (Fagelund Knudsen et al. 2017). 'Klimakolonialisme' kan ses på som en form for nykolonialisme og henviser vanligvis til at klimaendringene hovedsakelig er forårsaket av utslipp fra land i det globale Nord, mens folk i Sør blir rammet hardest av klimaendringenes konsekvenser. Dette er i tillegg kombinert med at fattige eller marginaliserte grupper blir påført kostnader på grunn av klimatiltak implementert i Sør i form av begrensninger på deres bruk av naturressurser og arealer (se for eksempel Friends of the Earth 2015)⁷.

Det at Norge bruker sin økonomiske makt til å gjennomføre skogvern i fattige land og påfører for eksempel tanzanianske småbønder kostnader for dette vernet, kan ses på som en form for klimakolonialisme. I tillegg hevder vi at dette REDD-prosjektet, som har blitt fremhevet av norske myndigheter som en stor suksess, tvert i mot er et

⁷Klimakolonialisme er også blitt kalt 'karbonkolonialisme' (se for eksempel Lyons & Westoby 2014).

eksempel på «opprinnelig akkumulasjon» slik det først ble beskrevet av Marx og «akkumulasjon ved frarøvelse» i David Harveys videreutvikling av begrepet (Harvey 2003). I dette tilfellet innebærer det at en skog som har fungert som allmenning avstenges fra lokal bruk og reserveres for et fjernt lands «grønne» interesser. Landsbyfolk i Tanzania blir således frarøvet utviklingsmuligheter, mens Norge som nasjon akkumulerer mye positiv internasjonal PR for sin innsats for globalt skogvern. På hjemmebane bidrar i tillegg norske myndigheters omfattende REDD-satsing til å legitimere mindre omfattende klimatiltak i eget land. Solberg-regjeringen har dessuten gitt uttrykk for at skogvern burde bli en del av det internasjonale karbonkvotesystemet. Hvis dette skulle bli en realitet, vil det bidra ytterligere til å ta bort oppmerksomheten fra klimatiltak i Norge. Landet kan dermed akkumulere kapital gjennom denne typen skogvern i andre land ved å begrense de politisk vanskeligste og mest kostbare reduksjonene av CO₂ hjemme. Dette innebærer ikke minst mindre restriksjoner på fortsatt norsk oljeutvinning.

I tillegg vil skogvern som en del av kvotesystemet være et eksempel på «varefetisjisme» som også ble beskrevet av Marx, nærmere bestemt «karbonfetisjisme». Dette begrepet peker på at det finnes et skarpt skille og et informasjonsgap mellom forbrukerne (her norske skattebetalere) og forholdene varen (karbonet) produseres under (Cavanagh og Benjaminsen 2014). Informasjonsgapet opprettholdes ved at den offisielle norske versjonen dominerer informasjonsproduksjonen kombinert med strukturelle forhold i finansieringen av evalueringer, journalistikk og forskning som gjør dette mulig.

Det norske klima- og skoginitiativet

Det er etterhvert godt kjent og dokumentert hvordan det norske internasjonale klima- og skoginitiativet (NICFI) oppstod (Egede-Nissen 2014; Hermansen 2015, 2016). I desember 2007 lanserte daværende statsminister Jens Stoltenberg NICFI på FNs klimamøte COP13 på Bali, hvor han lovet å bevilge 3 milliarder NOK hvert år til kamp mot avskoging i tropene fra 2008 til 2012. Fire dager tidligere hadde Stoltenberg presentert denne nyheten for norsk presse. De første landene som ble utpekt til denne satsingen, var Brasil, Indonesia, Guyana og Tanzania. Senere har flere andre land kommet til, i tillegg til at støtte også går via multilaterale og frivillige organisasjoner.

Stoltenberg-regjeringens nye program for vern av regnskog var nærmest identisk med et forslag fra Regnskogsfondet og Naturvernforbundet i et brev datert 27. september 2007, bortsett fra at de to organisasjonene hadde foreslått å sette av dobbelt så mye penger. Brevet ble sendt til statsminister Stoltenberg og en rekke ministre i regjeringen. Dette var et initiativ fra lederne for de to organisasjonene, Lars Løvold og Lars Haltbrekken. Innhold, omfang og lanseringstidspunkt ble diskutert med sentrale politikere, spesielt Kristin Halvorsen (daværende finansminister) og Erik Solheim som senere ble miljø- og utviklingsminister (Hermansen 2016).

Flere aktørers sammenfallende interesser kombinert med at tidspunktet var ideelt, gjorde at forslaget ble akseptert i rekordfart. SV kunne innkassere en klimaseier,

og Arbeiderpartiet kunne vise klimapolitisk handlekraft uten at norske arbeidsplasser ble truet. Samtidig kunne Norge profilere seg ved å vise lederskap i klimapolitikken (Egede-Nissen 2014). Samme høst hadde regjeringen blitt kritisert av opposisjonen i Stortinget for å ha en for tam klimapolitikk. Opposisjonen hadde også foreslått å inkludere regnskogsvern i et bredt klimaforlik. I januar 2008 ble så det nye klimaforliket på Stortinget signert av alle partier bortsett fra Fremskrittspartiet. NICFI fikk en sentral plass i denne avtalen (Hermansen 2016).

I tillegg passet NICFI utmerket til idéen om «internasjonal kostnadseffektivitet» som har utgjort det klimapolitiske hovedprinsippet for norske regjeringer siden slutten av 1980-tallet (Asdal 2014). I følge dette prinsippet er tiltak i lavkostland langt mer kostnadseffektive enn tiltak i Norge.

Dette synet reflekteres i Stoltenbergs tale på Bali hvor han lanserte NICFI som den norske REDD-satsingen for å redusere klimautslipp:

«Through effective measures against deforestation we can achieve large cuts in greenhouse gas emissions – quickly and at low cost. The technology is well known and has been available for thousands of years. Everybody knows how not to cut down a tree.»⁸.

Som ironisk kommentar har kritikere senere uttalt at teknologien med å begrense eller legge ned oljeproduksjonen i Nordsjøen også er godt kjent⁹. Stoltenberg har også andre steder hevdet at REDD er det mest kostnadseffektive klimatiltaket som er tilgjengelig i et kort og middels perspektiv (sitert i Egede-Nissen 2014). Dette er også et syn han deler med majoriteten i det politiske miljøet på Stortinget. Bortsett fra Fremskrittspartiet støttet alle partier på Stortinget etableringen av NICFI som et sentralt norsk klimatiltak i 2008. I 2017 støtter alle partiene på Stortinget en videreføring av denne satsingen til 2030.

NICFI og REDD har også stor støtte blant norske frivillige organisasjoner som er engasjert i spørsmål om miljø og utvikling. Mens Regnskogsfondet og Naturvernforbundet stod bak selve idéen, er WWF-Norge, som en annen stor miljøorganisasjon, ivrig støttespiller. Som generalsekretær i WWF-Norge (2000–2012) ga blant annet Rasmus Hansson helhjertet støtte til REDD og NICFI. Hansson har blant annet uttalt at «fokus (for REDD) er på bærekraftig og rettferdig forvaltning samt inkludering og opplæring av lokalbefolkningen til å kunne påvirke lokal miljøforvaltning. Hele den norskfinansierte REDD-innsatsen i Tanzania ... er basert på disse prinsippene. Dette har flere steder allerede bidratt til at lokalbefolkningen har fått økte rettigheter» (Aftenposten 17.11.2011). Slik fremsto Hansson, som leder for WWF-Norge, og flere andre representanter fra de frivillige organisasjonene, som sterke forsvarere av Regjeringens bruk av skogvern i Sør som klimatiltak. Likeledes har Nina Jensen, som etterfulgte Hansson som leder for WWF, uttalt at fordi Erik Solheim «var en

⁸Innlegg av Jens Stoltenberg, COP13 Bali, 13.12.2007. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/Tale-til-FNs-klimakonferanse-pa-Bali/id493899/>.

⁹«Not cutting down trees is about as easy to bring about as *not* extracting oil from the North Sea» (Development Today 17.09.2013).

av arkitektene bak et av de mest vellykkede programmene for regnskogsbevaring – REDD+», er han den rette som ny direktør for FNs miljøprogram UNEP (NRK P2, Dagsnytt 18, 19.08.2016).

Da en av oss tidlig advarte mot at regnskoginitiativet kunne resultere i klimaimperialisme med henvisning til vår egen og andres forskning på naturvern i Afrika¹⁰ (Vårt Land 23.11.2010), svarte Lars Løvold: «Det er litt tullede å blande klassisk ovenfra-og-ned naturvern med regjeringens skogbevaring. ... Slik Regnskogsfondet ser det og slik den norske regjeringen ser det, så er det nødvendig å gjøre ting nedenfra og opp i brede deltakende prosesser» (NRK P2, Dagsnytt 18, 25.11.2010).

Retorikken fra både Hansson og Løvold er altså at regjeringens politikk i likhet med REDD følger en deltakende modell hvor det er vinn-vinn mellom gevinster for både miljø og lokal utvikling. Denne tette koplingen mellom norske organisasjoner og regjeringen kunne vi selv observere i Rio de Janeiro i juni 2012 under det som blir kalt Rio+20. Mens vi ikke hadde akkreditering til å delta på hovedkonferansen mellom nasjonale myndigheter på konferansesenteret Riocentro, hadde vi rikelig tid i løpet av en uke til å observere en rekke såkalte «side events» på ulike steder i byen, og ikke minst til å vandre rundt i Flamengoparken hvor «The Peoples Summit» foregikk. Dette var et sosialt forum hvor tusenvis av aktivister, frivillige organisasjoner og ikke minst urfolksorganisasjoner var samlet for å protestere mot en del av det som foregikk på hovedkonferansen. Spesielt var det mange protester mot REDD fra latinamerikanske organisasjoner. Disse protestene foregikk i form av ulike seminarer på spansk, portugisisk og engelsk i telt rundt omkring i parken. Vi speidet forgjeves etter norske organisasjoner, men fikk etter hvert høre at de befant seg på hovedkonferansen på Riocentro. I stedet for å jobbe sammen med internasjonale partnere som er skeptiske til REDD, ser norske frivillige organisasjoner ut til å ha valgt å samarbeide med norske myndigheter.

I tillegg til en rekke protester mot REDD fra latinamerikanske urfolks- og aktivistgrupper har afrikanske aktivister etablert et nettverk kalt «No REDD in Africa». En av initiativtakerne til dette nettverket er den nigerianske menneskerettighets- og miljøforkjemperen Nnimmo Bassey som fikk «Right Livelihood Award» i 2010 og Raftoprisen i 2012. Fra 2008 til 2012 var han også leder for «Friends of the Earth International» som Naturvernforbundet er tilknyttet. Friends of the Earth International er en skarp kritiker av REDD (Hall 2014), mens ledelsen for den norske avdelingen i Naturvernforbundet derimot har bidratt aktivt til å fremme og forsvare den norske støtten til REDD.

Ser man på den norske pressens dekning av REDD og NICFI, finner man en overveldende mengde ukritiske artikler som nøyer seg med å referere og/eller

¹⁰Denne forskningen viser at det vanligvis er et stort gap mellom retorikk og praksis innen naturvern i Afrika. Mens naturvernorganisasjoner og statlige myndigheter bruker merkelappen «lokalbasert vern» (*community-based conservation*), innebærer praksis svært ofte liten lokal deltakelse og store kostnader kombinert med liten gevinst for folk lokalt (Benjaminsen & Svarstad 2010, Benjaminsen & Bryceson 2012, Benjaminsen et al. 2013, Cavanagh & Benjaminsen 2014, Mariki et al. 2015).

lovprise regjeringens politikk. Vi søkte i Atekst i august 2016 og fant følgende (antall problematiserende eller kritiske artikler i parentes): «regnskogmilliarder» 141 treff (10), «regnskogsmilliard» 58 treff (6), «regnskogvern» 267 treff (12) og «regnskogsvern» 51 treff (6). Det er selvfølgelig en kvalitativ vurdering å bestemme hva man tar med som problematiserende eller kritiske artikler, men her har vi lagt vekt på hovedperspektivet i artikkelen. Mange refererende artikler kan for eksempel også nevne et kritisk element, som at mye av pengene avsatt til skogvern lenge har stått ubrukt, samtidig som det ikke stilles spørsmål ved hovedpåstandene om vinn-vinn mellom kostnadseffektive klimatiltak i lavkostland på den ene siden og bedring av forholdene for lokalbefolkningen på den andre.

Blant bidragene til en kritisk og opplyst debatt om bruken av regnskogmilliardene kan vi imidlertid nevne at Vårt Land i 2010 hadde flere artikler med ulike kritiske vinklinger, mens Aftenposten i 2011–12 hadde en serie med artikler om norsk bistand til naturvern i Tanzania, inkludert noe om REDD. Dessuten satte Bergens Tidende i 2011 et kritisk søkelys på risikoen for korrupsjon ved å inkludere Den Demokratiske Republikken Kongo i NICFI, og Stavanger Aftenblad hadde et liknende fokus på Guyana i 2015. Dette er likevel hederlige unntak i en overveiende positiv pressedeckning som har gjort at Stoltenberg-regjeringen og den daværende opposisjonen har konkurrert om å ta æren for det norske regnskoginitiativet (Hermansen 2015).

REDD som klimatiltak og den betydelige norske finansieringen har også skapt en viss nysgjerrighet blant forskere og studenter. Noe av den norske forskningen på REDD har skjedd via CCIAM-programmet i Tanzania som ble opprettet for at tanzanianske og norske forskere skulle kunne følge hvert av de ni pilotprosjektene¹¹. Finansieringen per forskningsprosjekt var imidlertid så liten at det har vært umulig å gjennomføre grundige studier for dem som ikke har hatt omfattende tilleggsfinansiering fra andre kilder. Dermed har dette programmet i liten grad kunnet bidra med nyttige innspill, verken underveis eller i ettertid. REDD har dessuten vært et tema norske forskere har forsøkt å studere ved å søke forskningsmidler gjennom mer allmenne forskningsprogrammer, men her har mulighetene vært begrensede¹². Det aller meste av forskningen som så langt er publisert om REDD, diskuterer mulige, snarere enn observerte konsekvenser, rett og slett fordi man trenger flere års observasjon før selve publikasjonsprosessen, som også gjerne tar minst ett år eller to. Forskere har derfor så langt hatt få konkrete resultater å formidle, men tatt i betraktning all forskningen som er utført, bør man fremover forvente en bølge av empirisk-baserte

¹¹CCIAM er forkortelse for «Climate Change Impacts, Adaptation and Mitigation». Dette var et forskningsprogram finansiert av den norske ambassaden i Tanzania i perioden 2011–2015 i samarbeid mellom tanzanianske og norske forskere.

¹²Vår egen forskning på området har skjedd gjennom tilegnelse av begrensede forskningsmidler via CCIAM ved siden av små midler fra våre egne arbeidsgivere og et prosjekt finansiert av Norges forskningsråd fra 2016.

publikasjoner om REDD. Det har også så langt vært relativt få forskere som har ytret seg kritisk i den norske offentlige debatten om REDD og NICFI.

Etableringen av REDD-prosjektet i Kondoa

Den offisielle avskogingsraten i Tanzania var 1,1% per år i perioden 2005–2010 (URT 2013). Årsakene til avskogingen er utvidelse av jordbruksarealer (Angelsen et al. 1999), handel med trekull (Hofstad 1997, Mwampapa 2007) og (ofte ulovlig) tømmerhugst (Milledge et al. 2007).

I april 2008 besøkte statsminister Stoltenberg Tanzania og annonserte at Norge hadde satt av 500 millioner kroner over fem år til skog- og klimaprojekter i landet. Dette var en overraskende beslutning, siden en evalueringsrapport etterfulgt av en systematisk revisjon hadde avslørt omfattende korrupsjon og mislighold av norsk miljøbistand til Tanzania i perioden 1994–2006 (Jansen 2009, 2013). Denne miljøbistanden kom til sammen opp i 300 millioner kroner, og halvparten av dette kunne det ikke gjøres rede for.

Som en konsekvens av denne avsløringen bestemte imidlertid den norske ambassaden i Dar es Salaam at bistanden denne gang skulle gå via frivillige organisasjoner i stedet for gjennom statsapparatet. Blant annet ønsket ambassaden å finansiere ni pilotprosjekter under NICFI og dermed REDD. Fasiliterende organisasjoner og prosjektene de foreslo ble valgt ut etter en anbudsrunde. Ironisk nok ble korrupsjon senere avslørt i to av de ni prosjektene – ett hvor WWF var ansvarlig og ett under Wildlife Conservation Society of Tanzania.

Ett av de ni pilotprosjektene ble implementert av African Wildlife Foundation (AWF) i Kondoa-Irangi-åsene i Kondoa-distriktet i Dodoma-regionen sentralt i landet. AWF er opprinnelig en amerikansk naturvernorganisasjon som er opptatt av naturvern i Afrika, og som i dag har hovedkontor i Nairobi. Kondoa-Irangi-åsene ble valgt fordi disse åsene utgjør nedbørsfeltet for elven Tarangire, som er vannkilde for dyrene i Tarangire nasjonalpark og tilgrensende verneområder der AWF i flere år har vært en viktig aktør. Dette er en del av området som AWF kaller Masaisteppe og som de har definert som ett av sine åtte prioriterte landskaper i Afrika. Ved skogvernet i Kondoa-Irangi-åsene skulle prosjektet sikre stabil vannforsyning hele året for viltet ute på savannen.

Kondoa-Irangi-åsene (som AWF for anledningen døpte om til Kolo-åsene) består av to offentlige skogreservater i tillegg til noen mindre landsbyskoger. AWF mottok ca. 20 millioner NOK fra den norske ambassaden i Dar es Salaam for tre år fra januar 2010, og prosjektet ble senere utvidet med ett år to ganger, slik at det ble avsluttet ved utgangen av 2014.

Det bor ca. 62 000 mennesker i de 21 landsbyene i prosjektområdet (Matilya 2012). En konsulentrapport ved prosjektstart anslo at 28% av befolkningen lever i dyp fattigdom med mindre enn en dollar dagen. En stor del av en såkalt mellominntektsgruppe på 61% kunne trolig også defineres som fattige, selv om inntekt per

dag ikke var beregnet (Mung'ong'o et al. 2011). Femten av landsbyene grenser til de to skogreservatene. I to av landsbyene besluttet allmøtet at de ikke ønsket å delta i REDD-prosjektet, på tross av at folk ble forespeilet store inntekter til landsbyene gjennom salg av karbonkreditter i tillegg til den norske finansieringen av ulike kompensasjonstiltak i løpet av prosjektperioden.

For å verne skog er REDD-prosjekter avhengige av at et strengt skogvern gjennomføres. AWF så ut til å være mest interessert i å gjøre dette for å sikre vannforsyningen for nasjonalparken i Tarangire. Samtidig hadde norske myndigheter størst fokus på mulige bidrag til motvirkning av klimaendringene. Fattigdomsreduksjon ble også presentert som en av prosjektets hensikter. I kontrakten mellom det norske utenriksdepartementet og AWF (Norwegian Ministry of Foreign Affairs & AWF 2009) ble disse målsettingene først og fremst knyttet til arbeidet med å få til salg av karbonkreditter fra skogvernet. Videre ble det etablert tiltak som skulle oppveie landsbyboernes umiddelbare tap ved avstengningen av deres bruk av skogen til å sanke ved, trekullproduksjon, som beitemark for husdyr og andre formål. Bruk av skogen til disse formålene er generelt viktig for folk i de 21 landsbyene rundt reservatene, selv om det varierer i hvor stor grad ulike hushold er avhengig av å bruke skogen. Vi har ikke kvantifisert hvilken andel denne bruken representerer av husholdenes inntekter, men i en metastudie av 51 caser av sammenliknbare skognære lokalsamfunn, hvorav 15 i Øst-Afrika, fant Vedeld et al. (2007) at andelen i gjennomsnitt var på 22 %. Dette gir en pekepinn på viktigheten av skogressurser for befolkningen også i Kondoa. Det viste seg etter hvert at det viktigste tiltaket for å kompensere tapet av denne inntekten for husholdene besto i en satsing på «verne-jordbruk» (*conservation agriculture*).

Miljøprosjekter, lokale konsekvenser og motstand siden kolonitiden

Det finnes en lang historie med store miljøprosjekter i Kondoa. Denne historien er viktig for å forstå konteksten og den lokale motstanden mot REDD-prosjektet. Allerede under den tyske koloniperioden før første verdenskrig ble det rapportert om omfattende jorderosjon i området. Store deler av jordsmonnet i Kondoa består av tykke og løse jordlag som er lett erodérbare (Christiansson 1981).

I 1927 startet de britiske kolonimyndighetene en kampanje for å utrydde tsetsefluer i store deler av Tanzania, inkludert Kondoa. En viktig komponent i denne kampanjen var å fjerne busker og kratt, hvilket igjen økte erosjonen. Kampanjen fortsatte likevel i mange år, men på slutten av 1940-tallet var jorderosjonen blitt så omfattende i Kondoa at britene avsluttet tsetse-utryddelsen og i stedet opprettet et program for bekjempelse av jorderosjon. Obligatoriske tiltak som ble innført for å stoppe erosjonen inkluderte reduksjon i antall husdyr. Dette var ikke populært, og det førte da også til både aktiv og passiv motstand lokalt. Denne motstanden ble etter hvert en del av kampen for uavhengighet og førte til at programmet for å stoppe jorderosjon selv ble stoppet på slutten av 1950-tallet (Östberg 1986, Lane 2009).

De to skogreservatene ble formelt vernet fra lokal bruk allerede i 1941 og 1954, men landsbyboerne har likevel brukt disse skogene i alle år, helt fram til HADO-prosjektet som ble gjennomført fra 1973 til begynnelsen av 1990-tallet med svensk finansiering. Dette var et strengt naturvernprosjekt som blant annet stengte skogen for lokal bruk. Men bortsett fra denne 20-årsperioden har skogen hele tiden vært i bruk, til tross for formell status som skogreservat.

Det hevdes ofte at Tanzania er ledende innen deltakende skogforvaltning i Afrika (Wily 2001, Blomley og Saidi 2009). Den nasjonale REDD-strategien bygger da også i stor grad på en slik deltakende modell (URT 2013). I praksis viser det seg imidlertid at REDD-prosjektet i Kondoa følger en mal arvet fra kolonitiden med såkalt «festningsvern» (*fortress conservation*) (Brockington 2002) hvor et område blir avstengt fra lokal bruk uten reell deltakelse eller innflytelse fra lokale aktører.

Med etableringen av det norske REDD-prosjektet i 2010 ble altså igjen et omfattende skogvern innført. Sentralt i dette vernet stod en ny forvaltningsorganisasjon (JUHIBEKO), med de deltakende 13 landsbyene som grenser til de to skogreservatene som medlemmer. AWF organiserte etableringen av JUHIBEKO og støttet utarbeidelsen av en skogforvaltningsplan så vel som etableringen av en halvmilitær tropp av skogvoktere. Fire personer fra hver landsby har fått litt opplæring og uniformer for å være skogvoktere i denne troppen som patruljerer i skogen.

Dette har resultert i at landsbyboere som blir tatt for å ferdes ulovlig i skogen, får høye bøter. Noen er også blitt fengslet. Det utstedes tillatelser til blant annet sanking av tørr ved på bakken, men her er det store begrensninger av omfanget, og tillatelsene betraktes av mange som dyre. Vi har funnet tre overlappende grupper som særlig er berørt av de nye restriksjonene (Svarstad & Benjaminsen 2017). For det første er dette folk som bor nær den vernede skogen og som ikke har tilfredsstillende alternativer i nærheten. For det andre gjelder det mennesker som har relativt små gårder eller er jordløse. For mange av disse pleide skogressursene å gi viktige kilder til inntekter og overlevelse. For det tredje blir kvinner mer berørt enn menn på grunn av kjønnsmessig arbeidsdeling der særlig det å skaffe brensel for matlaging utgjør en typisk kvinneoppgave. Dette gjør at kvinner må gå lenger og bruker mer tid på sanking av brenneved. En rekke kvinner vi intervjuet, sa at de i stedet for å betale en høy pris for en tillatelse til å sanke tørr ved i skogen, foretrakk å gå til en annen skog lenger unna for å sanke ved. I tillegg utstedes det begrenset med tillatelser. Kvinnene uttrykte også mangel på forståelse for at sanking av død ved var så strengt kontrollert, siden denne sanking ikke fører til avskoging. Samme problem har de som eier husdyr som har mistet tilgang til beiteområder gjennom avstengningen av skogen. Noen var imidlertid blitt så desperate at de likevel tok med buskapen sin inn i skogen for ulovlig beiting og risiko for store bøter.

Flere forskere har studert hvordan afrikanske småbønder utøver motstand mot verneområder som etableres av eksterne aktører (Cavanagh & Benjaminsen 2015). I Kondoa har vi observert hvordan motstand mot REDD-prosjektet helt siden prosjektstart har blitt utøvd i form av fortsatt utnyttning av skogressurser på måter som

har blitt forbudt. Noe av denne fortsatte bruken er harmløs for skogen, som sanking av tørr ved til brensel. Andre former for bruk kan ha store konsekvenser, som omfattende hogst til byggmaterialer og trekull. Motstand mot vernet uttrykkes også ved at skogen påtennes ett sted, og når skogvoktere ankommer for å slukke, startes en ny skogbrann i en helt annen del av skogen. Voldelige angrep på skogvoktere har også funnet sted. I slutten av 2015 var det valg til nytt distriktsråd, og skogforvaltningen som REDD-prosjektet hadde etablert, ble et viktig tema i valgkampen. De fleste representantene som ble valgt, var kritiske. Ved vårt feltarbeid i Kondoa i desember 2016 fant vi at skogforvaltningen som en konsekvens av dette valget i stor grad hadde sluttet å fungere¹³.

«Vernejordbruk» som kompensasjon

I begynnelsen av prosjektet skulle tolv bønder i hver av prosjektets 19 landsbyer bli utpekt til å være «demonstrasjonsbønder». De skulle læres opp i en jordbruksmetode som ble kalt «vernejordbruk», og deretter skulle de lære bort metoden til de andre i landsbyen. Dette var et viktig element i REDD-prosjektet. En økt produktivitet i jordbruket skulle veie opp for befolkningens tap av tilgang til naturressursene i skogen og til og med føre til at prosjektet ville redusere fattigdommen i området. Vi har undersøkt hvordan denne jordbrukskomponenten har blitt presentert av prosjektet og norske myndigheter, og vi har vurdert hvordan denne komponentens påståtte suksess har blitt underbygd (Svarstad & Benjaminsen 2017). Det viste seg at tilnærmingen med vernejordbruk i stor grad falt sammen med den tanzanianske statens kampanje for modernisering av jordbruket, der vekten er lagt på å øke produktiviteten gjennom bruk av innsatsfaktorer som kunstgjødsel, sprøytemidler og nye såfrø. Videre ble bøndenes produksjon av flere avlinger om hverandre erstattet med rette rader av to grøder i annenhver rad (gjerne mais og bønner) og med bestemte avstander mellom hver plante. Dette ble presentert som en ny idé, selv om myndighetene og ulike prosjekter har forsøkt siden kolonitiden å innføre slike dyrkingsmetoder. AWFs argument var at økt avkastning i jordbruket ville redusere folks avhengighet av å utnytte skogen. Denne tilnærmingen følger en tradisjonell grønn revolusjonsmodell som har vært forsøkt en stund i Tanzania, og som fremdeles dominerer innen staten og blant bistandsaktører blant annet fra Norge (Bergius et al. 2017).

Gjennom hele prosjektperioden hadde både den norske ambassaden og AWF gjentagende presentasjoner av dette prosjektet som en stor suksess, og særlig på grunn av komponenten med vernejordbruk. I en brosjyre om all norsk bistand til Tanzania ble det for eksempel viet stor plass til akkurat dette prosjektet, og jordbrukskomponenten ble trukket frem som spesielt vellykket (Royal Norwegian Embassy 2012). Under overskriften «increasing food production to reduce emissions»

¹³Se Svarstad & Benjaminsen (2017) for en mer omfattende presentasjon og drøfting av konsekvensene av skogvernet for folk i de omkringliggende landsbyene.

hevder ambassaden at opplæring av over 170 småbønder har ført til at bøndene har åttedoblet maisproduksjonen uten å øke jordbruksarealet.

Begge aktørene bak prosjektet har gjentatt disse påstandene i skriftlige presentasjoner og i intervjuer med oss. Det er særlig de store økningene i maisavlingene som er blitt trukket frem. Påstandene om disse økningene varierte fra tredobling til åttedobling. Vi har også blitt fortalt at det hvert år var 1600 bønder i prosjektområdet som gikk over til vernejordbruk. Da vi spurte den prosjektansvarlige i AWF på slutten av prosjektet om han var fornøyd med måloppnåelsen om fattigdomsreduksjon, svarte han:

«Yes, that one is very very clear Before the project, people were harvesting an average of 300 to 400 kilograms of maize for example per acre, but due to the intervention of the project in conservation agriculture, people are now harvesting up to eight times of that So that alone has improved livelihoods quite a lot» (Intervju 15.7.2014).

Stortingskomiteer på besøk i Tanzania i september 2011 og februar 2015 fikk også presentasjoner av prosjektet i Kondoa som et godt eksempel på hvilke positive effekter REDD kan ha for lokalsamfunn.

Dokumentasjonen på at prosjektet medførte en slik enorm økning i avlinger og en omfattende overgang til nye jordbruksmetoder, var imidlertid fraværende. Når vi spurte AWF om slik dokumentasjon, henviste de oss til den norske ambassaden, mens ambassaden på sin side henviste oss til AWF. Det viste seg at det ikke fantes dokumentasjon som underbygde påstandene. På den norske ambassaden var også kunnskapen om dette REDD-prosjektet svært begrenset. Saksbehandlerne der hadde enten ikke besøkt Kondoa eller kun vært der på et kort besøk på 1-2 dager guidet av AWF.

Dessuten har prosjektevalueringene stort sett begrenset seg til å reprodusere prosjektets egenfremstilling uten at konsulentene selv har gått kritisk igjennom dokumentasjonen. Dette hindret ikke konsulentene bak midtveisevalueringen i å hevde at prosjektet i Kondoa «is one of the leading projects in the pilot portfolio and is well on its way to completing its goals and objectives» og at prosjektet implementerer «best practices when it comes to agricultural extension services and has achieved considerable success by targeting individual pilot farmers» (Deloitte 2012, p. 2).

Sluttevalueringen reproduserte også ukritisk påstandene om jordbrukskomponentens suksess: «According to interviews and project reports, harvesting from sustainable agriculture increased from an average 7 bags to 18–20 bags of maize per acre, thus showing that the approach was effective. On average 1,600 farmers adopted the new practices annually» (NIRAS 2015: v).

Mens påstander om en åttedobling av avlingene bygger på ren fantasi, er det verdt å merke seg at selv en tredobling i avkastning er enormt mye. En slik påstått økning stiller uavhengige landbruksekspertene vi har snakket med seg uforstående til, spesielt i et så tørt område som det her er snakk om og uten innføring av irrigasjon. Videre har flere av småbøndene vi har intervjuet gitt uttrykk for at de er skeptiske

til å satse på den promoterte jordbruksstrategien, fordi den innebærer høy risiko og store kostnader. Dette er et relativt tørt område med ustabil nedbør, og folk har, som i andre tørre områder, erfaring med dårlige år fra tid til annen. På grunn av dette, at kostnadene for innsatsfaktorene er høye, og at de fleste bøndene må låne penger for å betale for disse, er strategien som promoterer svært risikabel for bøndene, og mange vil derfor ikke ta sjansen.

Vi fant også ut at REDD-prosjektets jordbrukskomponent ikke hadde blitt gjennomført på en omfattende måte, men som et heller beskjedent tiltak. I den første vekstsesongen (2011–2012) ble fokuset lagt på gjennomføringen i om lag en tredjedel av landsbyene, året etter i en ny pulje landsbyer, mens den siste puljen startet i 2012–2013. Demonstrasjonsbøndene i hver landsby fikk kun én dags opplæring. Mange av dem uttrykte misnøye med begrenset opplæring og oppfølging. De fikk gratis forsyninger av såfrø, kunstgjødsel og sprøytemidler for testfeltet sitt det første året, samt en begrenset støtte det påfølgende året. Deretter måtte så bøndene betale selv eller låne penger for å kjøpe disse innsatsmidlene. Dette var en stor sjanse å ta for de fleste.

Vi finner med andre ord at presentasjonen av suksessfortellingen om avlingsøkning og adopsjon av ny teknologi ikke kan underbygges. Det er dessuten vanskelig å se at denne prosjektkomponenten ble gjennomført på en slik måte at det kan betraktes som en kompensasjon for de kostnadene avstengningen av skogen medførte for folk i området.

Videre har vi funnet at bare deler av det som ble presentert som resultater fra REDD-prosjektet virkelig kan knyttes til dette prosjektet, fordi lignende aktiviteter med landbruksmodernisering har blitt gjennomført i samme område og i samme periode og finansiert av andre kilder. For det første gjelder dette statsstøtte til tanzanianske småbønders jordbruksmodernisering. For det andre fikk AWF finansiering for to andre prosjekter i de samme landsbyene, og i disse prosjektene har landbruksmodernisering også utgjort en viktig komponent. Det ene var et prosjekt USAID finansierte med USD 9,2 millioner fra januar 2010 til november 2014, mens EU finansierte et prosjekt på 1 million euro fra slutten av 2012 og ut 2016.

Prosjektene fra Norge, USAID og EU hadde store overlappinger i fokus, og alle skulle bidra til å øke avkastningene ved blant annet introduksjon av nye såfrø, kunstgjødsel og sprøytemidler. Finansiering fra tre kilder for å oppnå samme målsetting hadde ikke vært noe problem dersom dette hadde gått klart frem av søknader så vel som tilbakemeldinger til hver av donorene og i prosjektenes egne presentasjoner av oppnådde resultater. Slik er det ikke i dette tilfellet. I det norske REDD-prosjektet som vi har studert, har vi i stedet sett hvordan måloppnåelse har blitt presentert som en stor suksess basert på akkurat dette prosjektet. Både hos AWF, den norske ambassaden, USAID og EU har vi spurt om dokumentasjon som viser hva som er finansiert av hver av de tre donorene, men dette har vi ikke lyktes med å få tilgang til. Den overlappende finansieringen gjør det umulig å isolere effekten av REDD-prosjektet. Det er imidlertid svært lite sannsynlig at REDD-prosjektet var i nærheten

av å kompensere for tapet av tilgang til skogen. Dette begrunner vi blant annet med at prosjektet var relativt kortvarig, at det ble gjennomført i et tørt område som er utsatt for tørke fra tid til annen, og at risikoen for bøndene i å investere i innsatsfaktorer som kunstgjødsel og sprøytemidler derfor er betydelig.

Norsk klimakolonialisme i Tanzania

Mens Norge får internasjonal anerkjennelse for sin «grønne» politikk med tropisk skogvern, betaler altså tanzanianske småbønder en høy pris for denne politikken. Konsekvensene av REDD-prosjektet i Kondoa kan ses på som et eksempel på det Marx kalte «opprinnelig akkumulasjon» (Marx 1970b). Som eksempel på denne prosessen diskuterte Marx sammenhengen mellom privatisering av allmenninger i England på 17–1800-tallet hvor mange småbønder ble jordløse, og fremveksten av tekstilindustrien i Midlands-området som ga arbeid til mange av de som hadde blitt ekskludert i privatiseringsprosessen.

Siden ulike former for privatiseringer av allmenninger også foregår i dag, og ikke har noe «opprinnelig» over seg, har David Harvey (2003) døpt prosessen om til «akkumulasjon ved frarøvelse» («*accumulation by dispossession*»). Dette er altså en dobbel prosess hvor noen akkumulerer kapital og andre blir forvist. Li (2009) har vist at i dag er ofte denne prosessen noe annerledes enn den Marx beskriver. De som blir forvist skal ingen steder. Det er ikke behov for dem i noen gryende industrialisering. De er bare i veien.

Dette gjelder for eksempel ved investeringer i storskala jordbruk som fører til tap av tilgang til jord for småbønder og som sjelden tilbys alternativt arbeid av betydning (Hall 2013). Og det gjelder ved naturvern kombinert med økoturisme hvor det er landskapene og biomangfoldet som selges til turistene og hvor lokal kultur og daglig lokal bruk av natur og landskap ignoreres eller gjemmes bort (Benjaminsen & Bryceson 2012). Turistindustrien skal i tillegg ha faglært arbeidskraft og har sjelden alternativt arbeid å tilby lokale småbønder eller pastoralister, bortsett fra noen få stillinger som vakter.

Som eksempler på akkumulasjon ved frarøvelse som resultat av økoturisme og naturvern i Tanzania viser Benjaminsen & Bryceson (2012) hvordan det innen både viltforvaltning knyttet til safari-industrien og kystsoneforvaltning foregår privatiseringer av ressurser i allmenningene som fører til at folk lokalt taper tilgang til disse ressursene kombinert med akkumulasjon av kapital blant mektige aktører (som statsfunksjonærer, turistselskaper og internasjonale naturvernorganisasjoner).

Innføringen av såkalt «lokalbasert naturvern» («*community-based conservation*») eller naturvern basert på idéer om vinn-vinn er i utgangspunktet en god idé både som demokratisk ideal og for å bedre miljøforvaltningen. I praksis virker dette imidlertid ofte som en mekanisme for nettopp akkumulasjon ved frarøvelse ved at et naturvern styrt utenfra får fotfeste i landsbyene. Dette fotfestet gir eksterne aktører muligheten til gradvis å overta styringen over lokale ressurser. Noen steder er frarøvelse og

tap av lokal kontroll stykkevis og foregår gradvis over tid, mens andre ganger kan den innebære voldelig forvisning. I de eksemplene som Benjaminsen & Bryceson (2012) observerte i Tanzania, er frarøvelsen ikke fysisk ved at folk må flytte, men den innebærer i stedet tap av kontroll over ressurser, og dermed mister de både inntekter og mulighetene til subsistensbruk av ressursene.

I tilfellet med REDD i Kondoa ser vi hvordan skogen, som i praksis har fungert som en allmenning, blir stengt av for bruk av folk lokalt uten at det er etablert noe tilfredsstillende form for kompensasjon verken på kort eller lang sikt. Samtidig blir skogen reservert for karbonbindende tiltak som bidrar til Norges selvprofilering som en miljø- og klimapolitisk stormakt.

I Kondoa-prosjektet var forberedelser til salg av karbonkreditter definert som prosjektets formål. Det dreier seg her om tilknytning til det frivillige karbonmarkedet¹⁴. Prosessen for sertifisering av frivillige karbonkreditter fra Kondoa stoppet opp i 2015. Så langt har dessuten internasjonale karbonmarkeder vist seg som dårlige mekanismer for klimatiltak, og prisene på karbonkreditter har de siste årene sunket til et svært lavt nivå. Å basere kompensasjon for skogvern på karbonmarkeder har med andre ord vist seg som en dårlig strategi med tanke på konsekvensene for mennesker som blir berørt av bruksrestriksjonene i sine hverdagsliv. Det er også svært uvisst hvorvidt eventuelle inntekter fra disse karbonkredittene virkelig vil komme de fattigste til gode. Dette er mennesker som først og fremst er i veien for det som i et økonomisk perspektiv blir sett på som en effektiv norsk klimapolitikk etter det førende prinsippet om «internasjonal kostnadseffektivitet».

Solberg-regjeringen har uttrykt ønske om å gjøre REDD til en del av kvotehandelen under det internasjonale klimaregimets Sustainable Development Mechanism (SDM)¹⁵. Dersom dette skulle lykkes, kan konsekvensene av norsk klimapolitikk bli ytterligere forsterket ved at det rammer flere fattige mennesker. Dette kan innebære at Norge vil kunne bruke vern av skog i et land som Tanzania som en del av de CO₂-kuttene som vi er internasjonalt forpliktet til å ta.

Norges profilering som stormakt på dette området må ses i sammenheng med vår fortsatte satsing på oljeutvinning. På klimamøtet i Paris i 2015 var det enighet om at klimaendringene bør holdes godt under to grader. I følge Aall (2016) viser beregninger at uttømmingen av dagens kull-, olje- og gassfelt vil medføre overskridelser av dette. Likevel satser regjeringen på åpning av nye olje- og gassfelt. Oljeproduksjonen har de siste årene blitt mer eller mindre «vernet» fra klimatiltak fordi den fortsatt anses som en avgjørende inntektsskaper. Samtidig kan den norske klima- og

¹⁴I et skogprosjekt som det i Kondoa, vil salg av karbonkreditter (også kalt karbonenheter eller karbonkvoter) være knyttet til målinger av skogens tilstand og beregninger av at utslipp av et bestemt antall tonn CO₂ har blitt forhindret på grunn av skogvernet. På det frivillige markedet for karbonkreditter kan for eksempel en flypassasjer på vei til sydenferie kjøpe karbonkreditter som presenteres som en oppveining av ferieturens CO₂-utslipp.

¹⁵Til Nationen (24.06.2016) sier Erna Solberg: «Jeg er for regnskogskvoter».

skogsatsingen betraktes som et internasjonalt skuebrød, til tross for at dette er tiltak som kan gå ut over fattige mennesker, slik vi har sett i Kondoia.

Om REDD-prosjektet i Kondoia blir knyttet til det frivillige kvotemarkedet eller om Solberg-regjeringen lykkes med målet å gjøre REDD til en del av FNs kvotesystem som knyttes til utslipp i Norge, kan denne typen REDD-prosjekter i begge tilfeller ses på som eksempler på «varefetisjisme» slik Marx (1970a) beskrev det. I kapitalistisk masseproduksjon vil de sosiale produksjonsforholdene være skjult for forbrukerne. Det Marx kaller fetisjisme, oppstår når en vare forbrukes uten referanse til forholdene som den er produsert under. Med den økonomiske globaliseringen ser vi dette enda tydeligere i dag enn på tiden da Marx levde. I en global økonomi basert på masseproduksjon har vi forbrukere få muligheter til å vite om varene vi kjøper faktisk er produsert på etisk og økologisk forsvarlige måter. Det finnes altså en kløft mellom produsent og forbruker som blir større jo mer global varen er.

En norsk forbruker kan ikke vite hvorvidt klær fra Hennes & Mauritz er produsert ved hjelp av barnarbeid før Human Rights Watch undersøker det og media rapporterer om det. Vi kan heller ikke vite om palmeoljen i peanøttsmøret kommer fra bærekraftige småprodusenter i Vest-Afrika eller plantasjer i Indonesia som ødelegger habitater for orangutanger. Selv ikke om vi reiser som turister på safari til Afrika, kan vi vite om turisthotellet vi besøker faktisk har et så godt forhold til lokalbefolkningen som hotellet selv hevder, eller om folk er blitt forvist eller har mistet inntekter som følge av turismen.

Når karbonkreditter blir en vare solgt på et internasjonalt marked, blir dette informasjonsgapet enda større enn i eksemplene over. Det kan være komplisert nok for en forsker å få oversikt over sosiale konsekvenser av skogvern. Dette informasjonsgapet blir uoverkommelig for en vestlig forbruker som får muligheten til å «kompensere» CO₂-utslippet sitt ved en flyreise ved å betale for skogvern i Afrika gjennom karbonhandel.

Cavanagh & Benjaminsen (2014) gir et eksempel på tidlig salg av skogbaserte karbonkreditter fra Afrika. I 1993 begynte den nederlandske stiftelsen «Forest Absorbing Carbon Emissions» (FACE) å selge karbonkreditter fra skogplantasjer ved Elgon-fjellet i Uganda. I følge planen skulle prosjektet binde 3,73 millioner tonn CO₂ fra 1994 til 2034, men i 2003 falt prosjektet sammen på grunn av lokal motstand og konflikter, som igjen var et resultat av tvangsflytting av småbønder for å rydde plass for trærne som skulle binde karbon. Parallelt med tvangsflyttingen ble prosjektet presentert på FACE sine websider som et vinn-vinn-prosjekt. Karbon som ble lagret i den ugandiske skogen, ble dermed solgt for å oppveie for andres utslipp av en tilsvarende mengde klimagasser. Det var et nederlandsk energiselskap med navn N.V. Sep som opprettet FACE i 1990. Den opprinnelige målsettingen var at treplantingen i Uganda skulle bli en måte selskapet kunne sikre sine rettigheter til utslipp fra et nytt kullkraftverk i Nederland.

Årsaker til oppslutningen i Norge om klimakolonialismen

I en kronikk julen 2017 skriver daværende klima- og miljøminister Vidar Helgesen og leder for FNs miljøprogram UNEP og forhenværende miljø- og utviklingsminister Erik Solheim om den norske satsingen på skogvern som klimatiltak som begge har frontet aktivt (Helgesen & Solheim 2017). De beskriver dette som «noe av det viktigste Norge gjør internasjonalt på noe felt», og de presenterer skogvernet som avgjørende for menneskehetens fremtid. Samtidig unnlater de å nevne at slike klimatiltak har store konsekvenser for fattige mennesker som berøres uten at de får noen nevneverdig kompensasjon. Hvordan har det blitt mulig i Norge å etablere en hegemonisk vinn-vinn-diskurs om REDD¹⁶, til tross for de menneskelige konsekvensene som vi her beskriver, og til tross for stor motstand mot REDD i mange deler av verden? Dette tror vi skyldes flere sammenfallende årsaker.

En årsak kan være at norske medier i dag er rammet av nedbemanning og høyt arbeidspress for de som fortsatt har faste stillinger. Dette gjør at det er enklere å reprodusere en ferdiglaget historie fra informasjonskonsulenter i staten eller i miljøorganisasjonene enn å undersøke kritisk hva som skjer i praksis når Norge står i spissen for en så omfattende satsing som REDD (Benjaminsen & Svarstad 2017, Svarstad & Benjaminsen 2017).

En annen nærliggende årsak er at den økonomiske makten som NICFI representerer også innebærer en disiplinering av aktører som frivillige organisasjoner, konsulenter og forskere. Mange frivillige organisasjoner som er opptatt av miljø, bistand og utvikling er blitt finansiert av midler fra NICFI, og en så stor og dominerende finansieringskilde vil nødvendigvis påvirke handlingsrommet til disse organisasjonene. Dette igjen bidrar til å etablere en dominerende nasjonal diskurs om skogvern som klimatiltak som det også for konsulenter og forskere er krevende å bryte ut av.

Videre forhindrer strukturelle forhold at bistand gjøres til gjenstand for evaluering og forskning som er tilstrekkelig uavhengig og omfattende til å avdekke hva som egentlig skjer. Vi har sett hvordan konsulenter som har evaluert pilotprosjektene i Tanzania har hatt svært begrensede tidsrammer og ressurser. I likhet med ansatte ved ambassaden har de aldri besøkt prosjektområdene eller kun vært der en dag eller to under guiding av organisasjonen som har vært ansvarlig for implementeringen, og som også har plukket ut de lokale folkene som de har fått snakke med.

Basert på en lang karriere i bistandsbransjen forteller Jansen (2013) dessuten om hvordan konsulenter som har kommet med kritiske observasjoner av andre bistandsprosjekter blir forbigått i slike oppdrag. Han nevner også utforming av mandater for konsulentoppdrag som viktig for å unngå oppmerksomhet om aspekter som mistenkes å være problematiske.

Det norske REDD-programmet i Tanzania hadde imidlertid også en forskningskomponent. Den norske ambassaden i Dar es Salaam utlyste midler til forskning for

¹⁶Se Adger et al. (2001) for andre hegemoniske vinn-vinn-diskurser innen miljø og utvikling.

at en rekke tanzanianske og norske forskere skulle kunne følge gjennomføringen av pilotprosjektene. Men som deltakere i denne forskningen opplevde vi at finansieringen til hvert enkelt prosjekt var altfor liten til å gi forskerne mulighet til reell innsikt. Vi var imidlertid selv heldige ved at det åpnet seg muligheter for mer fordypning ved ekstra finansiering fra andre kilder. Men den såkalte følgeforskningen fungerte mer som en legitimering av det norske REDD-programmet ved å gi inntrykk av stor deltagelse av forskere uten nødvendige ressurser til reell forskning.

I februar 2015 besøkte en delegasjon stortingsrepresentanter Dar es Salaam, og ambassaden organiserte et møte om erfaringene med den norske REDD-satsingen i Tanzania. Pilotprosjekter ble presentert av organisasjonene som var ansvarlige for gjennomføringen av disse prosjektene. En av oss som skulle være i Dar es Salaam på samme tidspunkt, spurte ambassaden om å få være tilstede på dette møtet, men det ble avslått. Dermed kunne suksessfortellingen fra Kondoa presenteres til de norske politikerne uten fare for innblanding fra en forsker med andre konklusjoner.

Videre er det nødvendig å forstå hvordan organisasjoner som driver med prosjekter innen naturvern og bistand er avhengig av å drive vellykket markedsføring av sin egen virksomhet (Chapin 2004, Büscher 2014). Chapin diskuterer for eksempel hvordan store naturvernorganisasjoner i nyere tid driver markedsføring på lignende måter som multinasjonale selskaper. I tillegg vil både organisasjoner og sentrale ansatte i disse organisasjonene ha interesse av å etablere en suksessfortelling. En organisasjon som klarer å presentere sine prosjekter som vellykkede, vil kunne dra nytte av det for å få finansiering av nye prosjekter. For individer i disse organisasjonene vil suksessfortellinger bidra til å sikre jobber og øke konkurransevnen i arbeidsmarkedet.

Dessuten er det viktig for bistandsorganisasjoner og deres ansatte å fremstille prosjektene de finansierer som vellykkede. For ansatte i det norske bistandsapparatet, inkludert den norske ambassaden i Tanzania, er det også viktig å bidra til å få brukt opp budsjettet innen årets slutt (Jansen 2013). Presentasjoner av programmer og prosjekter som vellykkede bidrar til at pengestrømmene ikke forsinkes, mens negativ oppmerksomhet kan føre til forsinkelser og være uheldig for saksbehandlere og andre i deres videre karriere.

Samtidig vil det alltid være aktører på lokalnivå som har en egen interesse av slike prosjekter, og som kan være tjent med å bidra til formidling av et positivt inntrykk. Fremstillinger av prosjektet fra AWF og ambassaden har for eksempel alltid kunnet illustreres med entusiastiske utsagn av mennesker fra prosjektområdet. Uten inngående forskning er det vanskelig å vurdere om et prosjekts positive konsekvenser er reelle eller et resultat av markedsføring.

Til slutt vil vi spørre hvorfor et norsk program for klimatiltak og fattigdomsreduksjon ikke blir forvaltet innen mer betryggende rammer. Hvorfor har ikke erfaringer fra norsk bistand gjennom 60 år blitt brukt til å etablere en større profesjonalitet? Her kan noe av svaret ligge i tautrekking mellom ulike deler av statsforvaltningen. Arbeidet til norske ambassader i alle deler av verden er for eksempel

underlagt Utenriksdepartementet og ikke NORAD som innehar mer bistandskompetanse. Ansatte i UD ser i liten grad ut til å bli rekruttert ut fra kunnskap om bistand og bistandsland. Dessuten blir REDD-satsingen forvaltet av Klima- og miljødepartementet, som også har begrenset bistandskompetanse.

Konklusjon

I den norske offentlige debatten er det stor støtte til REDD og skogvern i Sør som klimatiltak. Dette blir presentert av sentrale aktører som et effektivt virkemiddel for å bremse klimaendringene, i tillegg til at det skal bidra til sosiale goder for folk som lever i eller rundt de skogene som vernes. Både representanter for den norske regjeringen og ledende miljøorganisasjoner presenterer dette som et vellykket vinn-vinn-tiltak.

Tanzania er et av de sentrale landene for norsk støtte til REDD. Vi har fulgt ett av ni pilotprosjekter under og etter den 5-årige prosjektperioden. Dette prosjektet er stadig blitt trukket frem av norske myndigheter som spesielt vellykket. Norske stortingsrepresentanter på tur til Tanzania har to ganger blitt presentert for prosjektet som et godt eksempel på hvilke positive sosiale utviklingseffekter REDD kan ha. Overflatiske konsulentrapporter har også gitt prosjektet tommelen opp enten uten at konsulentene har besøkt prosjektområdet, eller etter kun et kort besøk. Ansatte i den norske ambassaden i Dar es Salaam har også hatt minimale kunnskaper om prosjektet, uten at det har hindret en aktiv produksjon av suksesshistorien.

Prosjektet baserer seg på sertifisering av salg av karbonkreditter i et svært usikkert marked som den viktigste kilden til langsiktig kompensasjon for de lokale bøndenes tap av tilgang til skogen. Dessuten har prosjektansvarlige påstått at prosjektet har medført fattigdomsreduksjon først og fremst gjennom mangedobling av avlingene ved innføring av «vernejordbruk».

Vi finner imidlertid at verken den norske ambassaden i Tanzania eller AWF, som implementerte prosjektet, kan dokumentere de påståtte positive effektene av prosjektet. Presentasjonen av suksessfortellingen om avlingsøkning og adoptering av ny teknologi kan ikke underbygges. Demonstrasjonsbøndene i hver landsby fikk kun én dags opplæring, og mange av dem uttrykte derfor misnøye med begrenset oppfølging og støtte. I tillegg er ikke denne prosjektkomponenten i nærheten av å være tilstrekkelig kompensasjon for de kostnadene avstengningen av skogen har medført for folk i området. Videre har det vært andre prosjekter i samme periode som også har finansiert denne type jordbruksmodernisering. Det er derfor umulig å isolere effekten av REDD-prosjektet. For et stort flertall av de lokale småbøndene er det dessuten risikabelt og kostbart å kjøpe påkrevde innsatsfaktorer som såfrø, kunstgjødsel og sprøytemidler. Avstengningen av skogen har også hatt negative konsekvenser spesielt for kvinner og de fattigste i lokalsamfunnet.

Norske regjeringer har hatt stor suksess med å bruke NICFI og REDD til internasjonal profilering. Vi hevder imidlertid at det er et stort sprik mellom vinn-vinn-diskursen og hva som skjer i praksis. I det konkrete eksemplet vi har studert i

Tanzania, er resultatet en form for klimakolonialisme hvor tanzanianske småbønder påføres kostnader av Norges klimastrategi.

Gapet mellom det grønne bildet som skapes av Norge internasjonalt og den koloniale praksisen, muliggjøres gjennom en karbonfetisjisme som er innebygget i REDD. Denne formen for fetisjisme innebærer at det er et informasjonsvakuum for hvordan karbonet faktisk produseres, og at dette er en forutsetning for å kunne fortsette å produsere bildet av Norge som en klimapolitisk stormakt.

Det norske REDD-prosjektet i Kondoia fremtrer også som et eksempel på akkumulasjon ved frarøvelse ved å legitimere at bidrag til klimakutt kan gjennomføres av småbønder i det globale Sør i stedet for av norsk næringsvirksomhet. Om REDD også blir en del av FNs kvotehandling under SDM, så vil Norge dessuten kunne ta sine forpliktete klimakutt i land som Tanzania.

Så hvorfor er det så stor oppslutning i Norge om tiltak som i praksis medfører klimakolonialisme? Vi ser fire hovedårsaker til dette. For det første medfører den økonomiske makten NICFI representerer, en disiplinering av aktører som frivillige organisasjoner, konsulenter og forskere. For det andre har norske medier i dag så begrensede ressurser til gravejournalistikk at de ikke har klart å gjennomføre sin rolle som et kritisk korreks i dette tilfellet. For det tredje forhindrer strukturelle forhold at bistand gjøres til gjenstand for evaluering og forskning som er tilstrekkelig uavhengig og omfattende til å avdekke reelle kritiske forhold. For det fjerde er markedsføring av suksess blitt en sentral del av bistanden. I tilfellet med REDD og NICFI fremmer dette den grønne profilen til Norge og bidrar til å profilere de frivillige organisasjonene som arbeider med skogvern i Sør som klimatilak. I tillegg er presentasjon av suksessfortellinger viktig for de individene i ulike organisasjoner og på politisk nivå som personlig har knyttet sine karrierer til disse tiltakene. Dette er blant årsakene til at det i Norge finnes en dominerende vinn-vinn-diskurs om REDD som sjelden problematiseres eller undersøkes kritisk.

Om artikkelen

Vi takker alle våre kilder i Kondoia, Dar es Salaam, Arusha og Oslo, samt flere kolleger som har kommentert på presentasjoner vi har holdt på konferanser og møter. Forskningen var finansiert av: Den norske ambassaden i Dar es Salaam gjennom programmet «Climate Change Impacts, Adaptation and Mitigation», NMBU, OsloMet og FRIPRO Toppforsk-programmet i Forskningsrådet gjennom prosjektet «Greenmentality» med prosjektnummer 250975.

Om forfatterne

Tor A. Benjaminsen har en PhD i Internasjonale utviklingsstudier og geografi fra Roskilde universitet i Danmark. Han er redaktør for tidsskriftet *Political Geography* og en av forfatterne av den neste hovedrapporten fra IPCC. Hanne Svarstad er sosiolog

og professor i utviklingsstudier ved OsloMet - Storbyuniversitetet. Hennes forskning fokuserer på trender og praksiser i internasjonalt naturvern og klimatiltak i Afrika. Benjaminsen og Svarstad har skrevet boka *Politisk økologi: Miljø, mennesker og makt*, som kom i 2. reviderte utgave på Universitetsforlaget i 2017.

Referanser

- Aall, C. 2016. Norge kan ikke tømme sine olje- og gassfelter. Debatt, *Aftenposten*.
- Adger, W. N., Benjaminsen, T. A., Brown, K., og Svarstad, H. 2001. Advancing a political ecology of global environmental discourses. *Development and Change*, 32 (4), 681–715.
- Angelsen, A., E. F. Katemansimba Shitindi og J. Aarrestad. 1999. Why do farmers expand their land into forests? Theories and evidence from Tanzania. *Environment and Development Economics* 4: 313–331.
- Asdal, K. 2014. From climate issue to oil issue: offices of public administration, versions of economics, and the ordinary technologies of politics. *Environment and Planning A* 46: 2110–2124.
- Benjaminsen, T. A. og H. Svarstad. 2010. The death of an elephant: Conservation discourses versus practices in Africa. *Forum for Development Studies* 37 (3): 385–408.
- Benjaminsen, T. A. og H. Svarstad. 2017. *Politisk økologi: Miljø, mennesker, makt*. Oslo: Universitetsforlaget. 2. reviderte utgave.
- Benjaminsen, T.A. og I. Bryceson. 2012. Conservation, green/blue grabbing and accumulation by dispossession in Tanzania. *Journal of Peasant Studies* 39 (2): 335–355.
- Benjaminsen, T. A., M. Goldman, M. Minwary og F. Maganga. 2013. Wildlife management in Tanzania: State control, rent seeking and community resistance. *Development and Change* 44 (5): 1087–1109.
- Bergius, M., T. A. Benjaminsen og M. Widgren. 2017. Green Economy, Scandinavian Investments and Agricultural Modernization in Tanzania. *Journal of Peasant Studies*.
- Blomley, T. og Saidi I. 2009. Participatory Forest Management in Tanzania – 1993 -2009: Lessons Learned and Experiences to Date. Dar es Salaam, Ministry of Natural Resources and Tourism. Forestry and Beekeeping Division.
- Brockington, D. 2002. *Fortress conservation: the preservation of the Mkomazi Game Reserve, Tanzania*. Oxford: James Currey.
- Büscher, B. 2014. Selling Success: Constructing Value in Conservation and Development. *World Development* 57: 79–90.
- Cavanagh, C. og T. A. Benjaminsen. 2014. Virtual nature, violent accumulation: The «spectacular failure» of carbon offsetting at a Ugandan national park. *Geoforum* 56: 55–65.
- Cavanagh, C. og T. A. Benjaminsen. 2015. Guerrilla agriculture? A biopolitical guide to illicit cultivation within an IUCN Category II protected area. *Journal of Peasant Studies* 42 (3–4): 725–745.
- Chapin, M. 2004. A challenge to conservationists. *Worldwatch Magazine*, Nov/Dec 2004.
- Christiansson, C. 1981. *Soil erosion and sedimentation in semi-arid Tanzania. Studies of environmental change and ecological imbalance*. Uppsala: Scandinavian Institute of African Studies.
- De Carvalho, B. og I. B. Neumann (red). 2015. *Small State Status Seeking. Norway's Quest for International Standing*. London: Routledge.
- Deloitte. 2012. Mid-term Review Report of Nine NGO REDD+ Pilot Projects in Tanzania – African Wildlife Foundation (AWF) – Advancing REDD in the Kolo Hills Forests.
- Egede-Nissen, B. 2014. Norway's forest initiative: Between success and failure. Paper for the Canadian Political Science Association Annual Conference 2014.
- Fagelund Knudsen, O., M. Ericsson Ryste, K.-O. Hovde, Ø. Andersen, T. Steen og T. Greve. 2017. Kolonialisme. I: Store Norske Leksikon. <https://snl.no/kolonialisme>. Sett 29.12.2017.
- Friends of the Earth. 2015. Climate colonialism. Friends of the Earth Newsmagazine. Summer 2015. https://1bps6437gg8c169i0y1drtgz-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/wpallimport/files/archive/SummerNM15_FINAL_Web.compressed.pdf. Sett 29.03.2018.
- Hall, D. 2013. Primitiv accumulation, accumulation by dispossession and the global land grab. *Third World Quarterly* 34 (9): 1582–1604.
- Hall, R. 2014. The great REDD gamble. Time to ditch risky REDD for community-based approaches that are effective, ethical and equitable. Friends of the Earth International <http://www.foei.org/wp-content/uploads/2014/09/The-great-REDD-gamble.pdf>. Sett 29.03.2018.

- Harvey, D. 2003. *The new imperialism*. Oxford: Oxford University Press.
- Helgesen, V. og E. Solheim. 2017. Regnskogen bremser klimaendringene. Kronikk, NRK Ytring, 27.12.2017, https://www.nrk.no/ytring/_regnskogen-bremser-klimaendringene-1.13830607. Sett 29.03.2018.
- Hermansen, E.A.T. 2015. Policy window entrepreneurship: The backstage of the world's largest REDD+ initiative. *Environmental Politics* 24 (6): 932–950.
- Hermansen, E. A. T. 2016. I Will Write a Letter and Change the World. The Knowledge Base Kick-Starting Norway's Rainforest Initiative. *Nordic Journal of Science and Technology Studies* 3 (2): 34–46.
- Hofstad, O. 1997. Woodland deforestation by charcoal supply to Dar es Salaam. *Journal of Environmental Economics and Management* 33: 17–32.
- Jansen, E. 2009. Does aid work? Reflections on a natural resources programme in Tanzania. Christian Michelsen's Institute, U4 Issue 2009: 2, www.U4.no. Sett 29.03.2018.
- Jansen, E. 2013. Don't rock the boat: Norway's difficulties in dealing with corruption in development aid. In Søreide, T. and A. Williams (red) *Corruption, grabbing and development: Real world challenges*. London: Edward Edgar.
- Lahn, B. og E. W. Rowe. 2015. How to be a 'front-runner'. Norway and international climate politics. In De Carvalho, B. og I. B. Neumann (red). 2015. *Small State Status Seeking. Norway's Quest for International Standing*. London: Routledge.
- Lane, P. 2009. Environmental Narratives and the History of Soil Erosion, Kondoa District, Tanzania: An Archaeological Perspective. *International Journal of African Historical Studies*, 42 (3), 2009: 457–483.
- Li, T. Murray. 2009. To make live or die? Rural dispossession and the protection of surplus populations. *Antipode*, 41(1), 66–93.
- Lyons, K. og P. Westoby. 2014. Carbon colonialism and the new land grab: Plantation forestry in Uganda and its livelihood impacts. *Journal of Rural Studies* 36: 13–21.
- Mung'ong'o, C. 1995. *Social processes and ecology in the Kondoa Irangi hills, central Tanzania*. Meddelanden series B 93. Department of Human Geography, Stockholm University.
- Mariki, S., H. Svarstad og T. A. Benjaminsen. 2015. Elephants over the Cliff: Explaining Wildlife Killings in Tanzania. *Land Use Policy* 44: 19–30.
- Marx, K. 1970a. *Verker i utvalg. Kapitalen 1*. Oslo: Pax.
- Marx, K. 1970b. *Verker i utvalg. Kapitalen 2*. Oslo: Pax.
- Matilya, G.J. 2012. Advancing REDD in the Kolo Hills Forests (ARKFor): progress, challenges, lessons and opportunities. *Proceedings of the first Climate Change Impacts, mitigation and Adaptation Programme Scientific Conference*, 2012. Pp. 78–83.
- Milledge, S. A. H., I. K. Gelvas og A. Ahrends. 2007. Forestry, Governance and National Development: Lessons Learned from a Logging Boom in Southern Tanzania. Dar es Salaam: TRAFFIC East/Southern Africa/Tanzania Development Partners Group/Ministry of Natural Resources of Tourism, Dar es Salaam, Tanzania.
- Mung'ong'o, C. G., C. Lyamchai, I. Kulaya, P. Mushi, G. Sayula og M. Semlowe. 2011. Establishing Baseline Conditions in the Kolo Hills Forests and Adjacent Communities. A Final Draft Socio-Economic Baseline Survey Report. African Wildlife Foundation.
- Mwampampa, T. H. 2007. Has the woodfuel crisis returned? Urban charcoal consumption in Tanzania and its implications to present and future forest availability. *Energy Policy* 35: 4221–4234.
- NIRAS. 2015. Final review of the project Advancing REDD in the Kolo Hills Forests (ARKFor). The Royal Norwegian Embassy in Dar es Salaam: *Final Review of REDD+ Pilot Projects in Tanzania Report No. 6*. June 2015.
- Norwegian Ministry of Foreign Affairs (MFA) and the African Wildlife Foundation. 2009. *Contract between the Norwegian Ministry of Foreign Affairs (MFA) and the African Wildlife Foundation regarding Advancing Reduced Emissions from Deforestation and forest Degradation (REDD) in the Kolo Hills Forests (ARKFor)*. Accessed 31.03.2012.
- Royal Norwegian Embassy in Dar es Salaam. 2012. Norway & Tanzania – partners in development.
- Svarstad, H. og T. A. Benjaminsen. 2017. Nothing succeeds like success narratives: a case of conservation and development in the time of REDD. *Journal of Eastern African Studies* 11 (3): 482–505.
- Tvedt, T. 2002. *Verdensbilder og selvbilder. En humanitær stormakts intellektuelle historie*. Oslo: Universitetsforlaget.
- UN-REDD. 2015. Seventh consolidated annual progress report of the UN-REDD programme fund.
- UN-REDD. 2017. <http://www.unredd.net/about/what-is-redd-plus.html>. Sett 29.12.2017.
- URT. 2013. National Strategy for Reduced Emissions from Deforestation and Forest Degradation (REDD+). Vice-President's Office, Government of Tanzania, Dar Es Salaam.

Tor A. Benjaminsen, Hanne Svarstad

- Vedeld, P., A. Angelsen, J. Bojö, E. Sjaastad, G. K. Berg. 2007. Forest environmental incomes and the rural poor. *Forest Policy and Economics* 9: 869–879.
- Wily, L. A. 2001. Forest management and democracy in east and southern Africa: lessons from Tanzania. London: International Institute for Environment and Development.
- Östberg, W. 1986. The Kondoa Transformation: Coming to Grips with Soil Erosion in Central Tanzania. Research Report No. 76. Uppsala: Scandinavian Institute of African Studies.